№1 «Бір-бірімізді танып, бірге үйренеміз»
Бейімделу және бастапқы бақылау
Мақсаты:
Мектеп жасына дейінгі балалардың жаңа ортаға бейімделуіне жағдай жасау, балалар арасындағы жағымды қарым-қатынасты қалыптастыру, эмоционалдық жағдайын бақылау және буллингтің алғашқы белгілерінің алдын алу.
Міндеттері:

- балалардың бір-бірімен еркін қарым-қатынас жасауына мүмкіндік беру;
- топта жағымды психологиялық ахуал қалыптастыру;
- баланың көңіл-күйін, мінез-құлқын және құрдастарымен қарым-қатынасын бақылау;
- өзара сыйластық, қамқорлық, достық дағдыларын қалыптастыру;
- қарым-қатынастағы қиындықтары бар балаларды анықтап, қажетті қолдау көрсету.

Қатысушылар: мектепке дейінгі ұйым тәрбиеленушілері, тәрбиешілер, педагог-психолог.
Қажетті құралдар: айна, көңіл-күй смайликтері, түрлі түсті карточкалар, доп, жүрекше пішінді қағаздар.
Іс-шараның барысы
1. Шаттық шеңбері «Сәлем, досым!»
Балалар шеңберге тұрады. Педагог әр балаға жылы сөз айтып, бір-бірімен амандасуға шақырады.
Педагог:
– Балалар, бүгін біз бір-бірімізбен жақынырақ танысамыз. Әрқайсымыздың көңіл-күйіміз әртүрлі болуы мүмкін. Бірақ біздің тобымызда бәріміз бір-бірімізді сыйлап, көмектесіп, дос болуға тырысамыз.
Балалар кезекпен өз есімдерін айтып, өзіне ұнайтын әрекетті атайды.

2. «Менің көңіл-күйім қандай?»
Балаларға әртүрлі көңіл-күйді бейнелейтін смайликтер ұсынылады.
Педагог:
– Қазір көңіл-күйің қандай?
– Неліктен көңіл-күйің осындай?
– Досың көңілсіз болса, оған қалай көмектесуге болады?
Балалардың жауаптары тыңдалады.

3. «Допты досыңа бер» ойыны
Балалар шеңберде тұрып, допты бір-біріне береді. Допты алған бала қасындағы балаға жағымды сөз айтады.
Мысалы:

- «Сен жақсы доссың».
- «Сен өте мейірімдісің».
- «Сенімен ойнаған ұнайды».
- «Саған көмектесемін».

Бұл жаттығу балаларды бір-біріне жағымды сөз айтуға және жылы қарым-қатынас жасауға үйретеді.

4. «Біздің топтың ережелері»
Балалармен бірге қарапайым қарым-қатынас ережелері құрастырылады:
💚 Бір-бірімізді ренжітпейміз.
🤝 Досымызға көмектесеміз.
👂 Бір-бірімізді тыңдаймыз.
☺ Жылы сөз айтамыз.
🙅 Біреуді мазақ етпейміз.

Scanned with CamScanner

□ Қиналған досымызға қолдау көрсетеміз.
🙋 Қажет болса, ересек адамнан көмек сұраймыз.
Ережелер суреттер арқылы көрнекі түрде бекітіледі.

5. Педагог-психологтың бақылауы
Іс-шара барысында педагог-психолог балалардың:

- топқа қосылуын;
- құрдастарымен қарым-қатынасын;
- ойынға қатысу белсенділігін;
- эмоциясын білдіруін;
- тұйықтық немесе шамадан тыс агрессивтілік белгілерін;
- басқа балаларды қабылдауын бақылайды.

Қажет болған жағдайда жекелей әңгімелесу және психологиялық қолдау ұйымдастырылады.
Қорытынды
«Жүректен жүрекке» жаттығуы
Балаларға жүрекше таратылады. Әр бала жүрекшені бір досына ұсынып:
«Мен саған ... тілеймін» – деп жылы тілегін айтады.
Педагог қорытындылайды:
– Біздің тобымызда әр бала маңызды. Бір-бірімізді ренжітпей, тыңдап, көмектесіп, қолдау көрсетсек, тобымызда бәрімізге жақсы әрі қауіпсіз болады.
Күтілетін нәтиже:
Балалар бір-бірімен танысады, жағымды қарым-қатынас орнатады, өз эмоцияларын білдіруге үйренеді, топтағы қауіпсіз қарым-қатынас ережелерін қабылдайды. Педагогтер балалардың бастапқы эмоционалдық жағдайы мен өзара қарым-қатынасы туралы мәлімет алады.

Scanned with CamScanner

№2. «Достық әлемі» – мейірімді қарым-қатынас қалыптастыру
Өткізу мерзімі: Қазан
Қатысушылар: мектеп жасына дейінгі балалар
Жауаптылар: әдіскер, педагог-психолог, топ тәрбиешілері
Мақсаты:
Балалар арасында достық, мейірімділік, өзара сыйластық және көмек көрсету қарым-қатынастарын қалыптастыру арқылы жағымды эмоционалдық орта құру және буллингтің алдын алу.
Міндеттері:

- «достық», «дос», «мейірімділік» ұғымдарын түсіндіру;
- балаларды бір-бірін тыңдауға, құрметтеуге және көмектесуге үйрету;
- жағымды сөздер айту және жағымды эмоция білдіру дағдыларын дамыту;
- құрдастарының сезімін түсінуге және оған жауап бере білуге тәрбиелеу;
- балалар арасындағы қарым-қатынасты бақылау және жағымды мінез-құлықты қолдау.

Қажетті құралдар:
достық тақырыбындағы суреттер, смайликтер, түрлі түсті жүрекшелер, доп, ертегі иллюстрациялары, қағаз, түрлі түсті қарындаштар, желім.
Іс-шара барысы
1. Шаттық шеңбері «Дос болайық!»
Педагог балаларды шеңберге жинайды.
Педагог:
– Балалар, бүгін біз достық туралы сөйлесеміз. Дос деген кім? Досыңмен бірге болғанда қандай сезімде боласың?
Балалардың жауаптары тыңдалады.
Балалар бір-біріне қарап, күлімдеп амандасады. Әр бала қасындағы досына жақсы тілек айтады.
Мысалы:
– Саған жақсы көңіл-күй тілеймін!
– Сен бүгін әдемі болып тұрсың!
– Сенімен ойнаған маған ұнайды!
2. «Достық деген не?» әңгімелесуі
Педагог балаларға жағдаяттық сұрақтар қояды:

- Досың құлап қалса, не істейсің?
- Досың ойыншықпен бөліспей қойса, не істейсің?
- Бір бала жалғыз ойнап отырса, оны ойынға шақырасың ба?
- Досың көңілсіз болса, қалай көмектесуге болады?
- Біреуді мазақ етуге бола ма?
- Досыңды ренжітіп қойсаң, не айту керек?

Балалардың жауаптары талқыланып, дұрыс әрекеттер бекітіледі.
Педагогтің қорытынды сөзі:
– Нағыз дос досын ренжітпейді, мазақ етпейді. Досына көмектеседі, қиын кезде қолдау көрсетеді және жақсы сөз айтады.
3. Ертегі оқу және талқылау
Балаларға достық пен өзара көмек туралы қысқа ертегі оқылады.
Мысалы: «Достардың көмегі»
Орманда кішкентай қоян өмір сүріпті. Бір күні ол үйіне қайтып келе жатып, жолда құлап қалыпты. Қоянның ауыр сөмкесін көтеруге шамасы келмейді. Мұны көрген тиін мен кірпі оған көмектесіп, сөмкесін үйіне дейін жеткізіпті.
Қоян достарына рақмет айтып:
– Дос деген қиын кезде көмектесетін адам екен, – деп қуаныпты.
Талқылау сұрақтары:

Scanned with CamScanner

- Қоянға кімдер көмектесті?
- Олар не үшін көмектесті?
- Сен досың қиналғанда не істейсің?
- Досқа көмектесу қандай сезім сыйлайды?

4. Қимылды ойын «Досыңа көмектес»

Балалар жұппен жұмыс жасайды.

Педагог әртүрлі жағдаяттарды ұсынады:

«Досыңның қарындашы түсіп қалды» – алып бер.

«Досың ойыншықтарын жинай алмай жатыр» – көмектес.

«Досың көңілсіз отыр» – жылы сөз айт.

«Досың ойынға қосылғысы келеді» – бірге ойнауға шақыр.

Балалар жағдаяттарды қимыл арқылы көрсетеді.

5. Ойын «Жылы сөз айт»

Балалар шеңберде тұрады. Педагог қолына доп ұстайды. Допты бір балаға береді. Допты алған бала басқа балаға қарап, оған жылы сөз айтады.

Мысалы:

- «Сен мейірімдісің».
- «Сен жақсы доссың».
- «Сен өте көңілдісің».
- «Мен сенімен ойнағанды ұнатамын».
- «Саған көмектесемін».

Ойын барысында балалардың бір-біріне жағымды қарым-қатынас жасауына назар аударылады.

6. Сюжетті-рөлдік ойын «Достарымызға көмектесейік»

Балаларға күнделікті өмірден алынған бірнеше жағдай ұсынылады.

1-жағдаят:

Екі бала бір ойыншықты қатар ойнағысы келеді.

Сұрақ:

– Не істеуге болады?

Балалар кезекпен ойнау немесе бірге ойнау жолын көрсетеді.

2-жағдаят:

Бір бала топта жалғыз отыр.

Сұрақ:

– Оны қалай қуантамыз?

Балалар оны ойынға шақырады.

3-жағдаят:

Бала ренжіп отыр.

Сұрақ:

– Оған қандай сөз айтуға болады?

Балалар жұбату, қолдау көрсету әрекеттерін көрсетеді.

7. Шығармашылық жұмыс «Біз доспыз!»

Топта **«Біз доспыз!» шығармашылық бұрышы** ұйымдастырылады.

Балалар түрлі түсті жүрекшелерге досына арналған жақсы тілектерін сурет арқылы бейнелейді немесе педагог көмегімен сөздерін айтады.

Жүрекшелер біріктіріліп, ортақ **«Достық ағашы»** немесе **«Достық әлемі»** композициясы жасалады.

Педагог:

– Қарандаршы, әр жүрек жеке-жеке әдемі. Ал бәрі бірге болғанда одан да әдемі болып тұр. Біздің достығымыз да дәл осындай.

8. Қорытынды «Достық шеңбері»

Балалар қол ұстасып шеңберге тұрады.

Педагог:

Scanned with CamScanner

– Бүгін біз достық туралы көп нәрсе білдік. Досымызды ренжітпейміз, мазақ етпейміз, керісінше көмектесеміз, қолдаймыз және жылы сөз айтамыз.

Балалар бірге қайталайды:

«Біз доспыз!
Бір-бірімізді сыйлаймыз!
Бір-бірімізге көмектесеміз!
Бір-бірімізді ренжітпейміз!»

Күтілетін нәтиже

Балалар «достық», «мейірімділік», «өзара көмек» ұғымдарын түсінеді; құрдастарымен жағымды қарым-қатынас жасауға, көмек көрсетуге, жылы сөз айтуға және келіспеушілікті бейбіт жолмен шешуге үйренеді. Топта өзара сыйластыққа негізделген эмоционалды жағымды орта қалыптасады.

Scanned with CamScanner

№3 «Балаға қауіпсіз орта – отбасыдан басталады»
Ата-аналарға арналған профилактикалық кездесу
Өткізу мерзімі: Қараша
Қатысушылар: тәрбиеленушілердің ата-аналары, педагог-психолог, топ тәрбиешілері
Жауаптылар: меңгеруші, әдіскер, педагог-психолог, топ тәрбиешілері
Мақсаты
Мектеп жасына дейінгі балалардың қауіпсіз және қолайлы эмоционалдық ортада тәрбиеленуін қамтамасыз ету, ата-аналардың буллингтің алдын алу жөніндегі педагогикалық-психологиялық сауаттылығын арттыру және бала мен ата-ана арасындағы сенімді қарым-қатынасты нығайту.
Міндеттері
- ата-аналарға буллинг ұғымы және оның балаға әсері туралы түсінік беру;
- мектеп жасына дейінгі балалар арасындағы жағымсыз қарым-қатынастың алдын алу жолдарын түсіндіру;
- баланың мінез-құлқындағы эмоционалдық өзгерістерге назар аударуға үйрету;
- ата-аналарды баланы тыңдау, қолдау және сенімді қарым-қатынас орнату тәсілдерімен таныстыру;
- отбасында баланың өзін қауіпсіз сезінуіне жағдай жасау бойынша практикалық ұсыныстар беру;
- ата-ана мен педагог арасындағы өзара байланысты күшейту.

Көрнекіліктер мен қажетті құралдар
Ақпараттық жадынамалар, сауалнама парақтары, жағдаяттық карточкалар, стикерлер, қаламдар, «Бағдаршам» карточкалары, эмоцияларды бейнелейтін суреттер.
Іс-шараның барысы
1. Кіріспе. «Бала қауіпсіздігі – ортақ міндет»
Педагог-психолог:
– Құрметті ата-аналар! Баланың балабақшадағы және үйдегі өзін қауіпсіз сезінуі оның эмоционалдық дамуына тікелей әсер етеді. Бала өзін тыңдайтын, түсінетін және қолдайтын ересектердің жанында өз ойын еркін білдіре алады.
– Бүгін біз балалар арасындағы жағымсыз қарым-қатынастың алдын алу, баланың эмоционалдық жағдайын байқау және қиын жағдайда оған дұрыс қолдау көрсету туралы сөйлесеміз.
Ата-аналарға сұрақ:
«Сіздің ойыңызша, бала өзін қауіпсіз сезіну үшін оған ең алдымен не қажет?»
Ата-аналардың жауаптары тыңдалады.
Педагог-психолог қорытындылайды:
«Қауіпсіз орта – баланы тек физикалық тұрғыдан қорғау емес, оның сезімін құрметтеу, пікірін тыңдау және кез келген жағдайда көмек сұрай алатын сенім қалыптастыру».

2. Ақпараттық бөлім
«Буллингтің алдын алу: баланы қалай қолдаймыз?»
Педагог-психолог ата-аналарға буллинг туралы түсінік береді.
Буллинг – бір баланы әдейі ренжіту, мазақтау, қорқыту, кемсіту немесе ойыннан әдейі шеттету сияқты қайталанатын жағымсыз әрекеттер.
Мектеп жасына дейінгі балаларда мұндай әрекеттер көбіне:
- бір баланы ойынға қоспау;
- мазақ ету;
- жағымсыз ат қою;
- ойыншығын тартып алу;
- әдейі итеру немесе ұру;
- басқа балаларды белгілі бір баламен ойнамауға шақыру;

Scanned with CamScanner

- қорқыту немесе кемсіту түрінде көрінуі мүмкін.

Педагог-психолог ата-аналарға баланың мінез-құлқындағы өзгерістерге назар аударудың маңызын түсіндіреді.

Назар аударуды қажет ететін белгілер:

- баланың балабақшаға барғысы келмеуі;
- бұрынғыға қарағанда тұйық болуы;
- көңіл-күйінің жиі өзгеруі;
- ойынға немесе қарым-қатынасқа қызығушылығының төмендеуі;
- қорқыныш немесе мазасыздықтың пайда болуы;
- белгілі бір бала немесе жағдай туралы сөйлесуден қашуы.

Бұл белгілердің әрқайсысы міндетті түрде буллингті білдірмейді. Сондықтан баланы кінәламай, сабырлы түрде сөйлесіп, жағдайды анықтау маңызды.

3. Практикалық жаттығу

«Бала маған не айтқысы келді?»

Ата-аналарға бірнеше жағдаят ұсынылады.

1-жағдаят

Бала үйге келіп:

«Мен енді балабақшаға барғым келмейді», – деді.

Сұрақ:

Ата-ана ретінде не істейсіз?

Талқылау:

Баланы бірден ұрыспау, «Неге барғың келмейді?» деп қысым жасамау. Сабырлы түрде тыңдап, баланың сезімін қабылдау қажет.

2-жағдаят

Бала:

«Балалар менімен ойнамайды», – деді.

Ата-ананың ықтимал жауабы:

«Олармен ойнама, басқа балалар бар ғой» емес,

«Сенің көңілің қалғанын түсініп тұрмын. Не болғанын айтып бергің келе ме? Мен сені тыңдаймын» болуы керек.

3-жағдаят

Бала басқа баланы:

«Ол жаман бала!» – деп сипаттады.

Ата-ана баланың сөзін бірден құптамай:

«Оның қандай әрекеті саған ұнамады?» – деп нақтылауға үйретеді.

Бұл баланың адамды емес, оның әрекетін бағалау дағдысын қалыптастырады.

4. Жаттығу «Үш қадам»

Ата-аналарға баласы қиын жағдай туралы айтқан кезде есте сақтайтын үш қарапайым қадам ұсынылады:

1-қадам – ТЫҢДА

Баланың сөзін бөлмей тыңдаңыз.

2-қадам – ҚОЛДА

«Мен сені түсінемін», «Сен жалғыз емессің», «Мен саған көмектесемін» деген сөздер арқылы қолдау көрсетіңіз.

3-қадам – ӘРЕКЕТ ЕТ

Жағдайды анықтап, қажет болған жағдайда тәрбиешіге немесе педагог-психологқа хабарласыңыз.

Scanned with CamScanner

5. «Бағдаршам» жаттығуы

Ата-аналарға үш түсті карточка ұсынылады.

🟢 **Жасыл – дұрыс әрекет**

- баланы тыңдау;
- құшақтау;
- сезімін қабылдау;
- мәселені бірге шешуге тырысу;
- педагогпен байланысу.

🟡 **Сары – ойланып әрекет ету қажет**

- баланың айтқанын нақтылау;
- жағдайды асықпай анықтау;
- басқа ата-анамен сөйлесуге дейін педагогпен кеңесу.

🔴 **Қызыл – жасауға болмайтын әрекеттер**

- баланы кінәлау;
- «Өзің кінәлісің» деу;
- «Ер бала жыламайды» деп сезімін жоққа шығару;
- басқа баланы немесе оның ата-анасын балағаттау;
- мәселені елемеу;
- баланы қорқыту.

6. «Баламмен сенімді қарым-қатынас орнату» шағын кеңес

Педагог-психолог ата-аналарға күнделікті қолдануға болатын қарапайым тәсілдерді ұсынады:

Күн сайын балаға кемінде бірнеше минут толық көңіл бөліңіз.

Телефонды шетке қойып, баланың көзіне қарап сөйлесіңіз.

«Бүгін не ұнады?» деп қана емес:

- «Бүгін сені не қуантты?»
- «Біреу саған көмектесті ме?»
- «Сен біреуге көмектестің бе?»
- «Бүгін көңіліңді түсірген нәрсе болды ма?»
- «Қазір өзіңді қалай сезініп тұрсың?»

сияқты ашық сұрақтар қойыңыз.

Бала бір нәрсені айтып жатқанда оның сөзін бірден бағаламай, алдымен тыңдау маңызды.

7. Ата-аналарға сауалнама

«Мен баламды қаншалықты тыңдаймын?»

Ата-аналар «Иә», «Кейде», «Жоқ» жауаптарының бірін белгілейді.

1. Баламның көңіл-күйін күн сайын сұраймын.
2. Балам сөйлеген кезде сөзін бөлмей тыңдаймын.
3. Баламның сезімін жоққа шығармаймын.
4. Балам қиындыққа тап болса, оны кінәламаймын.
5. Баламның достары туралы білемін.
6. Балам маған кез келген мәселені айта алатынын сезінеді деп ойлаймын.
7. Баламның мінез-құлқындағы өзгерістерге назар аударамын.
8. Қажет болған жағдайда педагогпен кеңесуге дайынмын.

Сауалнама нәтижесі жеке талдау үшін пайдаланылады.

8. Жеке консультациялар

Іс-шарадан кейін ата-аналарға педагог-психологпен жеке сөйлесуге мүмкіндік беріледі.

Жеке консультация барысында:

- баланың эмоционалдық жағдайы;
- құрдастарымен қарым-қатынасы;

Scanned with CamScanner

- мінез-құлқындағы ерекшеліктер;
- отбасындағы қарым-қатынас;
- балаға психологиялық қолдау көрсету жолдары

бойынша ұсыныстар беріледі.

9. «Отбасылық жылулық» қорытынды жаттығуы

Әр ата-анаға жүрекше пішінді қағаз беріледі.

Оларға:

«Мен балама әрқашан...»

деген сөйлемді аяқтау ұсынылады.

Мысалы:

- «...сенемін».
- «...көмектесемін».
- «...қолдау көрсетемін».
- «...сені тыңдаймын».
- «...жақсы көремін».

Жүрекшелер арнайы тақтаға орналастырылады.

Педагог-психологтың қорытынды сөзі:

– Бала үшін ең маңызды қорғаныс – оның жанында оны тыңдайтын, түсінетін және қолдайтын ересектің болуы. Бала өзінің мәселесін айтуға қорықпайтын отбасында сенім қалыптасады. Ал отбасы мен балабақша бірлесе әрекет еткен жағдайда ғана бала үшін қауіпсіз әрі қолайлы орта қалыптастыра аламыз.

Ата-аналарға арналған жадынама

«Балаңызды қалай қолдайсыз?»

ЕСТЕ САҚТАҢЫЗ:

✓ Балаңызды тыңдаңыз.

✓ Оның сезімін қабылдаңыз.

✓ «Мен саған сенемін» деп айтыңыз.

✓ Қиындықты бірге шешуге көмектесіңіз.

✓ Баланы басқа балалармен салыстырмаңыз.

✓ Мазақтауға және кемсітуге жол бермеңіз.

✓ Балаңыздың достары мен қарым-қатынасына назар аударыңыз.

✓ Мінез-құлқындағы өзгерістерді ескеріңіз.

✓ Қиын жағдай туындаса, тәрбиешіге немесе педагог-психологқа хабарласыңыз.

✓ Үйде баланың өзін қауіпсіз әрі маңызды сезінуіне жағдай жасаңыз.

Негізгі ұстаным:

«Балаға сенім бер – тыңда – қолда – бірге шешім тап!»

Күтілетін нәтиже

Ата-аналардың буллингтің алдын алу және баланың эмоционалдық әл-ауқатын сақтау туралы түсініктері кеңейеді. Ата-аналар баланың эмоционалдық жағдайына назар аударуды, баланы тыңдау мен қолдаудың тиімді тәсілдерін қолдануды үйренеді. Отбасы мен балабақша арасындағы өзара ынтымақтастық нығайып, балалар үшін қауіпсіз эмоционалдық орта қалыптастыруға бағытталған бірлескен жұмыс жүйеленеді.

Scanned with CamScanner